

การศึกษาองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา

A Study of Buddhist Communication Innovation Components in Vocational Education Institutions

ศิวกร อินญา¹, พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปญโญ², ยingsak Hapa³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Siwakorn Inphusa¹, Phramaha Phisit Visittthapañño², Yingsak Hapa³
^{1,2,3}Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand
✉: siwakornin@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 29 April 2025; Revised: 18 May 2025; Accepted 23 May 2025

© The Author(s) 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา 2) สังเคราะห์องค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา และ 3) ยืนยันองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร และการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน แบ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในระดับอุดมศึกษา 4 ท่าน ระดับอาชีวศึกษา 4 ท่าน และด้านการวัดผลประเมินผล 1 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ (IOC) การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ การสังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสาร และการยืนยันองค์ประกอบโดยผู้เชี่ยวชาญ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติค่ามัธยฐานและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกณฑ์การพิจารณาคือ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ผลการวิจัยพบว่า พุทธนวัตกรรมการสื่อสารมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสันติสนา (อธิบายให้เห็นชัดเจน) 2) ด้านสมาทปนา (จงใจให้เห็นจริง) 3) ด้านสมุตเตชนา (เข้าใจให้แก่วรรณ) และ 4) ด้านสัมปหังสนา (สร้างความร่าเริง) โดยเฉพาะด้านสมาทปนา มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและความเป็นไปได้สูงที่สุด (4.67 และ 4.69 ตามลำดับ) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจงใจในการสื่อสารภายในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ทั้งนี้องค์ประกอบทั้งหมดได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมากถึงมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาระบบการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและประสิทธิภาพการบริหารในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธนวัตกรรม, พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร, สถานศึกษาอาชีวศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the components of Buddhist communication innovation in vocational education institutions, 2) synthesize the components of Buddhist communication

innovation, and 3) validate the components of Buddhist communication innovation. This study employed a mixed-methods research approach, combining document research and quantitative methods through questionnaires. The population and sample consisted of nine experts, including four experts in higher education, four in vocational education, and one in measurement and evaluation. The research instrument was a five-level rating scale questionnaire, validated by expert judgment (IOC). Data collection was divided into two phases: synthesizing components from documents and confirming components through expert evaluations. Quantitative data were analyzed using mean and standard deviation, with an acceptance criterion of a mean score of 3.51 and above. The findings revealed that Buddhist communication innovation comprises four major components: 1) Sandassanā (clear explanation), 2) Samādapana (motivating to realize the truth), 3) Samuttejana (encouraging to be courageous), and 4) Sampahamsanā (creating delight and joy). Among these, Samadapana had the highest mean scores for both appropriateness and feasibility (Mean = 4.67 and 4.69, respectively), indicating the critical role of motivational communication within vocational education institutions. Overall, all components were evaluated as highly appropriate and feasible, suggesting that they could effectively guide the development of communication systems to promote ethical values and enhance management efficiency in the digital era.

Keyword: Buddhist Innovation, Buddhist Communication Innovation, Vocational Education Institutions

1. บทนำ

โลกในยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสารสนเทศมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับตัวให้ทันกับบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความสามารถของกำลังแรงงาน เพื่อรองรับความต้องการของตลาดแรงงานที่มีการแข่งขันสูง การสื่อสารในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การเรียนการสอน และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้เรียน และชุมชน (World Economic Forum, 2022) การสื่อสารในสถานศึกษาอาชีวศึกษาไทยยังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น การขาดระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลสารสนเทศที่กระจัดกระจาย และการขาดการบูรณาการแนวคิดทางพุทธศาสนาในการบริหารการสื่อสาร การนำแนวคิดพุทธนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารการศึกษาจะช่วยเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมและจิตสำนึกของผู้เรียนให้มีศักยภาพในการทำงานและใช้ชีวิตอย่างมีคุณธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2565)

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ากับกระบวนการสื่อสารเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อส่งเสริมการสื่อสารที่มีคุณภาพ ลดข้อขัดแย้ง และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอน (Gamage and Zang, 2021) มีการศึกษาหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นว่าการบริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธสามารถช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเผชิญกับโลกการทำงาน (Smith, 2020) แม้ว่าจะมีการศึกษาหลายชิ้นที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักพุทธศาสนามาใช้ในบริบทของการศึกษา แต่ยังคงขาดงานวิจัยที่มุ่งเน้นการศึกษาองค์ประกอบของพุทธนวัตกรรมการสื่อสารในบริบทของสถานศึกษาอาชีวศึกษาโดยเฉพาะ งานวิจัยที่มีอยู่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารหรือ

ครูผู้สอนในมิติของพุทธจริยธรรม แต่ยังไม่มีการศึกษาที่ครอบคลุมโครงสร้างของการสื่อสารเชิงพุทธที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหารและการเรียนการสอนได้อย่างเป็นระบบ (Jones and Li, 2023)

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาถึงองค์ประกอบของพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการพัฒนา รูปแบบการสื่อสารที่มีคุณธรรม โปร่งใส และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน (Brown and Wong, 2024) ผลที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยนี้มีความสำคัญในหลายมิติ ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ โดยจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาอาชีวศึกษา รวมทั้งได้รูปแบบและแนวทางในการพัฒนาระบบการสื่อสารที่มีคุณธรรม โปร่งใส และส่งเสริมการมีส่วนร่วม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ ทักษะวิชาชีพ และคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล ในระยะยาว การพัฒนาพุทธนวัตกรรมการสื่อสารจะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและมีคุณธรรมเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา
2. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา
3. เพื่อยืนยันองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทางพุทธนวัตกรรมเป็นกระบวนการที่ผสมผสานวิธีการวิจัยแบบผสมวิธีกับหลักศีลธรรมพุทธที่เข้ากันอย่างลงตัว มุ่งหมายที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยหลากหลายรูปแบบ เพื่ออธิบายความกว้างและความลึกและยืนยันผลการวิจัย (ศิวกอ อินญา, 2567) มีกระบวนการค้น โดยเริ่มจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบ จากนั้นนำผลที่ได้ไปยืนยันความเหมาะสมผ่านแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย (Mean, S.D.) เพื่อสรุปองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่เหมาะสมของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้เชี่ยวชาญ ที่ใช้ในการยืนยันองค์ประกอบ จำนวน 9 ท่าน โดยมีคุณสมบัติและประสบการณ์ ดังนี้ เชี่ยวชาญในระดับอุดมศึกษา จำนวน 4 ท่าน เชี่ยวชาญในระดับอาชีวศึกษา จำนวน 4 ท่าน เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือวิจัย เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบประเมินระดับ 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อยืนยันความเหมาะสมขององค์ประกอบ มีเกณฑ์การให้คะแนน

4.51 - 5.00 = เหมาะสมมากที่สุด

3.51 - 4.50 = เหมาะสมมาก

2.51 - 3.50 = เหมาะสมปานกลาง

1.51 - 2.50 = เหมาะสมน้อย

1.00 - 1.50 = เหมาะสมน้อยที่สุด

การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้ 1) วารสารวิชาการ 2) วิทยานิพนธ์หรืองานวิจัย 3) รายงานวิจัย 4) หนังสือหรือตำรา และ 5) เอกสารที่เกี่ยวข้อง เกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ร้อยละ 60 ขึ้นไป ขั้นตอนที่ 2 การยืนยันองค์ประกอบ โดยผู้เชี่ยวชาญ สร้างแบบสอบถามและส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน เก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ เกณฑ์การยอมรับมีค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป (อยู่ในระดับ “เหมาะสมมาก” ขึ้นไป) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สังเคราะห์องค์ประกอบจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปองค์ประกอบ

4. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา (ปนัดดา รักษาแก้ว, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ, และ บุญทัน ดอกไธสง, 2564; ปนัดดา รักษาแก้ว, 2564; พระครูวินัยธรรรธนา ญาณวโร และ ปาณจิตร สุขุมาลัย, 2565; พระครูสุทัศนจิรคุณ, 2556; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546; พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2564; สมชัย ศรีนอก, 2555; สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2564; เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2560; อภิชาติ พรหมจันทร์, 2566) จากการศึกษาได้องค์ประกอบหลักสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสันตัสสนา (การอธิบายให้เห็นชัดเจน) ด้านสมาทปนา (การจูงใจให้เห็นจริง) ด้านสมุตเตชนา (การเข้าใจให้แก่วรรณ) และ ด้านสัมปทังสนา (การสร้างความรู้แจ้ง) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา พบว่ามีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ 16 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

องค์ประกอบพุทธวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา

รูปภาพที่ 1 องค์ประกอบพุทธวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา

1) ด้านสันทสนา (การอธิบายให้เห็นชัดเจน) พุทธวัตกรรมการสื่อสารด้านสันทสนา เน้นการบริหารจัดการข้อมูลอย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง การอธิบายให้ผู้รับสารเข้าใจอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง โดยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญประกอบด้วย

1.1) การนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน หมายถึง การสื่อสารข้อมูลที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัยและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

1.2) การจัดระบบข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้ หมายถึง การจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการจัดเก็บหลักฐานและเอกสารอ้างอิงที่ชัดเจน สามารถสืบค้นและตรวจสอบความถูกต้องได้

1.3) การใช้เทคนิควิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับสาร หมายถึง การเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถในการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

1.4) การยึดหลักสัมมาวาจาในการสื่อสาร หมายถึง การสื่อสารด้วยวาจาที่เป็นจริง มีประโยชน์ ไพเราะ และถูกกาลเทศะ

2) ด้านสมาทปนา (การจงใจให้เห็นจริง) พุทธวัตกรรมการสื่อสารด้านสมาทปนา มุ่งเน้นการเผยแพร่ข้อมูลอย่างจงใจให้เห็นจริง เพื่อสร้างการรับรู้ การสร้างแรงจูงใจและความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้รับสาร โดยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญประกอบด้วย

2.1) การสร้างการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้รับสารมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนข้อมูล

2.2) การใช้เครื่องมือและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย หมายถึง การประยุกต์ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายในการสื่อสาร เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3) การสื่อสารเชิงบวกเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี หมายถึง การนำเสนอข้อมูลในแง่บวกที่สร้างสรรค์ เสริมสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธา

2.4) การกำหนดแผนการจูงใจที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย หมายถึง การวางแผนการสื่อสารที่สอดคล้องกับความต้องการและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย

3) ด้านสมุตเตชนา (การเข้าใจให้แก่วัฏฐา) พุทธวัตกรรมการสื่อสารด้านสมุตเตชนา เน้นมีความแก่วัฏฐา กำลังใจในการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือ การสร้างความกล้าหาญและความมั่นใจในการดำเนินงาน โดยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญประกอบด้วย

3.1) การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน หมายถึง การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการสื่อสารและการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

3.2) การยึดมั่นในข้อมูลที่ถูกต้อง หมายถึง การนำเสนอข้อมูลผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง มีความน่าเชื่อถือ และมีหลักฐานอ้างอิง

3.3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำงาน หมายถึง การประสานความร่วมมือระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสื่อสารและการปฏิบัติงาน

3.4) การดำเนินงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง การสื่อสารและการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ

4) ด้านสัมปหังสนา (การสร้างความรู้แจ้ง) พุทธวัตกรรมการสื่อสารด้านสัมปหังสนา มุ่งการรับรู้เข้าใจ และเห็นคุณค่าประโยชน์เกี่ยวกับการสื่อสาร สร้างความเบิกบานและความหวังให้กับผู้รับสาร โดยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญประกอบด้วย

4.1) การนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การสื่อสารข้อมูลที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้รับสาร

4.2) การประเมินผลและติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง หมายถึง การติดตามและประเมินผลการสื่อสารอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อนำผลมาปรับปรุงและพัฒนา

4.3) การสร้างทีมงานและพันธมิตรในการทำงาน หมายถึง การสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.4) การบริหารงานตามหลักอริยสัจ หมายถึง การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) ในการวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุ กำหนดเป้าหมาย และวางแผนการแก้ไขปัญหาในการสื่อสาร

โดยแสดงผลการยืนยันองค์ประกอบพุทธวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษาของผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการยืนยันการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบพุทธวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา

ที่	องค์ประกอบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{x}$	S.D.	Result	$\bar{x}$	S.D.	Result
1	ด้านสันตัสสนา (การอธิบายให้เห็นชัดเจน)	4.19	0.62	Much	4.22	0.64	Much
1.1	การนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน	4.11	0.33	Much	4.22	0.44	Much
1.2	การจัดระบบข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้	4.33	0.50	Much	4.33	0.50	Much
1.3	การใช้เทคนิควิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับสาร	4.00	1.00	Much	4.00	1.00	Much
1.4	การยึดหลักสัมมาวาจาในการสื่อสาร	4.33	0.50	Much	4.33	0.50	Much
2	ด้านสมาทปนา (การจงใจให้เห็นจริง)	4.67	0.48	Most	4.69	0.47	Most
2.1	การสร้างการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	4.67	0.50	Most	4.78	0.44	Most
2.2	การใช้เครื่องมือและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย	4.22	0.44	Much	4.33	0.50	Much
2.3	การสื่อสารเชิงบวกเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี	4.89	0.33	Most	4.89	0.33	Most
2.3	การกำหนดแผนการจงใจที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	4.89	0.33	Most	4.78	0.44	Most
3	ด้านสมุตเตชนา (การเข้าใจให้แก่วัย)	4.39	0.49	Much	4.42	0.55	Much
3.1	การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน	4.22	0.44	Much	4.22	0.67	Much
3.2	การยึดมั่นในข้อมูลที่ถูกต้อง	4.22	0.44	Much	4.33	0.50	Much
3.3	การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำงาน	4.44	0.53	Much	4.44	0.53	Much
3.4	การดำเนินงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม	4.67	0.50	Most	4.67	0.50	Most
4	ด้านสัมปหังสนา (การสร้างความรู้แจ้ง)	4.33	0.48	Much	4.28	0.51	Much
4.1	การนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต	4.44	0.53	Much	4.44	0.53	Much
4.2	การประเมินผลและติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	4.11	0.33	Much	4.00	0.50	Much
4.3	การสร้างทีมงานและพันธมิตรในการทำงาน	4.67	0.50	Most	4.56	0.53	Most
4.4	การบริหารงานตามหลักจริยสั่ง	4.11	0.33	Much	4.11	0.33	Much

ที่	องค์ประกอบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	Result	$\bar{X}$	S.D.	Result
	รวมทั้งหมด	4.40	0.54	Much	4.40	0.57	Much

ผลการศึกษา พบว่า

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน โดยมีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “หลักปาปนิกรรม 4” ประกอบด้วย ด้านสันตัสสนา (การอธิบายให้เห็นชัดเจน) ด้านสมาทปนา (การตั้งใจให้เห็นจริง) ด้านสมุตเตชนา (การเข้าใจให้แจ่มแจ้ง) และด้านสัมปหังสนา (การสร้างความรู้แจ้ง) ซึ่งแต่ละด้านมีองค์ประกอบย่อยที่สำคัญในการสื่อสารภายในสถานศึกษาอาชีวศึกษา

2. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้เกณฑ์ความถี่ร้อยละ 60 ขึ้นไป นำไปสู่การค้นพบองค์ประกอบหลัก 4 ด้านที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบการสื่อสารในสถานศึกษาอาชีวศึกษา โดยในแต่ละด้านประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 ประการ รวมทั้งสิ้น 16 องค์ประกอบย่อย ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ตรงตามหลักการของพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่มุ่งเน้นการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการสื่อสารยุคดิจิทัล

3. เพื่อยืนยันองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ผลการยืนยันองค์ประกอบจากผู้เชี่ยวชาญแสดงให้เห็นมุมมองที่น่าสนใจ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน มีความเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านหลักและองค์ประกอบย่อยทั้ง 16 ประการ มีความเหมาะสมในการนำไปใช้เป็นกรอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.54) และมีค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.57) ซึ่งผ่านเกณฑ์การยอมรับที่กำหนดไว้ (ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป)

จากผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษา สังเคราะห์ และยืนยันองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา พบว่า องค์ประกอบด้านสมาทปนา (การตั้งใจให้เห็นจริง) มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.48) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านสมุตเตชนา (การเข้าใจให้แจ่มแจ้ง) ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.49) อยู่ในระดับมาก ด้านสัมปหังสนา (การสร้างความรู้แจ้ง) ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.48) อยู่ในระดับมากและด้านสันตัสสนา (การอธิบายให้เห็นชัดเจน) ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.62) อยู่ในระดับมากตามลำดับ สำหรับความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ พบว่า ด้านสมาทปนา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.47) รองลงมาคือด้านสมุตเตชนา ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.55) ด้านสัมปหังสนา ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.51) และด้านสันตัสสนา ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.64) ตามลำดับ ซึ่งทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในระดับมากถึงมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่ค้นพบมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอาชีวศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผล

การศึกษาองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา 2) เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา และ 3) เพื่อยืนยันองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา

การศึกษาองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา พบว่าองค์ประกอบสำคัญมี 4 ด้าน ได้แก่ สันทัสสนา (อธิบายให้เห็นชัดเจน) สมาทปนา (จงใจให้เห็นจริง) สมุตเตชนา (เข้าใจให้แจ่มแจ้ง) และสัมปหังสนา (สร้างความเข้าใจ) องค์ประกอบทั้งหมดได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ ว่ามีความเหมาะสมในระดับ “มาก” ถึง “มากที่สุด” (ค่าเฉลี่ยรวม 4.40) ซึ่งผลการวิจัยที่ได้สามารถอภิปรายเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

แผนผังแสดงองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา

ศิวกร อินทญา, 2568

รูปภาพที่ 2 แผนผังแสดงองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา

1. ศึกษาองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารทั้ง 4 ด้าน สอดคล้องกับหลัก “ปาปนิกรรม 4” ตามที่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวไว้ใน “พุทธวิธีในการสอน” คือ การสื่อสารต้องเน้นความชัดเจน การจงใจ การเข้าใจ และการสร้างความเบิกบาน สอดคล้องกับงานของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546, 2564) และ สมชัย ศรีนวก (2555) ที่เน้นว่าการสื่อสารแบบพุทธต้อง “แจ่มแจ้ง จงใจ หาญกล้า ระวัง” เป็นองค์ประกอบหลัก

2. สังเคราะห์องค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา การสังเคราะห์ได้

16 ตัวบ่งชี้ย่อย (เช่น การนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง, การยึดหลักสัมมาวาจา, การสร้างการมีส่วนร่วม ฯลฯ) ซึ่งเน้นความทันสมัย โปร่งใส และคุณธรรม ผลการสังเคราะห์ สอดคล้องกับ ปณัตตา รักษาแก้ว และคณะ (2564) ที่เสนอรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร 4 ด้าน และ เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2560) ที่ย้ำความสำคัญของ “การสร้างเครือข่าย ความกล้าหาญ และการสื่อสารเชิงบวก”

3. ยืนยันองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ผลการยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน แสดงว่าทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับ “เหมาะสมมาก” และมี “ความเป็นไปได้สูง” ค่าเฉลี่ยรวม 4.40 ทั้งความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2564) ที่เสนอว่า พุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่ดีในยุคดิจิทัล ต้องยึดหลัก 4 ส. คือ แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่ล้าวกล้า ร่าเริง และ อภิชาติ พรหมจันทร์ (2566) ที่เน้นว่าการเทศนาธรรมของพระพุทธร่องค์ต้องมีองค์ประกอบครบ 4 ประการ เพื่อบรรลุผลสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงผู้เรียน

การศึกษานี้ไม่เพียงแต่ค้นพบองค์ประกอบที่สอดคล้องกับทฤษฎีเก่า แต่ยังขยายขอบเขตการนำ “พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร” มาใช้ในบริบท “สถานศึกษาอาชีวศึกษา” ได้อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมมิติทางศีลธรรม ทักษะการสื่อสาร และการสร้างเครือข่ายในยุคดิจิทัล

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง องค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารของสถานศึกษาอาชีวศึกษา มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา สังเคราะห์ และยืนยันองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารในบริบทของสถานศึกษาอาชีวศึกษาไทย ผลการวิจัยพบว่า พุทธนวัตกรรมการสื่อสารมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ สันติสนา (การอธิบายให้เห็นชัดเจน), สมาทปนา (การจูงใจให้เห็นจริง), สมุตเตสนา (การเข้าใจให้แก่ล้าวกล้า) และ สัมปัทสนา (การสร้างความรู้่าเริง) ซึ่งสะท้อนถึงหลัก “ปาปณิกธรรม 4” ตามแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) โดยแต่ละด้านมีตัวบ่งชี้ย่อยรวม 16 ประการ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมีคุณธรรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการยืนยันองค์ประกอบกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน พบว่า องค์ประกอบทั้งหมดมีความเหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 4.40) และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะด้าน สมาทปนา (การจูงใจให้เห็นจริง) ได้รับค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ แสดงให้เห็นว่าการสื่อสารที่สามารถจูงใจและสร้างศรัทธาได้นั้นมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาในยุคปัจจุบัน

จากผลการวิจัยนี้ จึงเสนอแนะให้สถานศึกษาอาชีวศึกษานำองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารทั้ง 4 ด้านไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้ควรมีการอบรมครู บุคลากร และผู้บริหาร เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและทักษะการสื่อสารเชิงพุทธอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการนำพุทธนวัตกรรมการสื่อสารไปพัฒนาเป็นหลักสูตรอบรมสำหรับสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการสื่อสารในวงการการศึกษาไทยในระยะยาว

สำหรับแนวทางการวิจัยในอนาคต มีข้อเสนอแนะว่า ควรศึกษาการนำองค์ประกอบพุทธนวัตกรรมการ

การสื่อสารไปประยุกต์ใช้จริงในสถานศึกษา และประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งควรเปรียบเทียบผลการใช้พุทธนวัตกรรมการสื่อสารในระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา เพื่อขยายขอบเขตองค์ความรู้ และสร้างเกณฑ์มาตรฐานการสื่อสารเชิงพุทธที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังควรพัฒนาเครื่องมือวัดประสิทธิภาพการสื่อสารตามแนวทางพุทธนวัตกรรมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อใช้ประเมินผลการนำแนวคิดไปใช้ในระดับสถานศึกษาและองค์กรต่างๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (n.d.). เข้าถึงได้จาก

<https://ejournals.swu.ac.th/index.php/ENEDU/article/view/5589>

ปนัดดา รักษาแก้ว, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, และบุญทัน ดอกไธสง. (2564). พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(3), 93–106.

ปนัดดา รักษาแก้ว. (2564). รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 111–127.

พระครูวินัยธรวรธนา ญาณวโร, และปณิจิตร สุขุมาลัย. (2565). การบูรณาการหลักพุทธวิธีการสอนในการสอนสังคมศึกษา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(1), 976–990.

พระครูสุทัศนจิรคุณ. (2556). พุทธวิธีการสอน. *สารานุกรมศึกษาศาสตร์*, 47.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2565). *พุทธธรรมฉบับปรับขยาย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. เข้าถึงได้จาก http://84000.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=172

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2564). การสื่อสารพุทธนวัตกรรมในยุคดิจิทัล. การสัมมนาทางวิชาการออนไลน์ หลักสูตรสาขาวิชาพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายทอดสดผ่าน Zoom, MCU TV-Channel และ Facebook Live. เข้าถึงได้จาก https://www.watprayoon.com/main.php?url=news_view&id=2991&cat=B&table=news

ศิวกกร อินญา. (2567). รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีทางพุทธนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 9(1), 1817–1827.

สมชัย ศรีนอก. (2555). พุทธสื่อสาร. *วารสารสารนิพนธ์พุทธศาสตร์บัณฑิต*, 309–316.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2564). *พุทธวิธีในการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 26). กรุงเทพฯ: วัดญาณเวศกวัน.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2560). พุทธวิธีสอนในพระไตรปิฎก: หลัก 4 ส. ของพระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นพระบรมครู. *มติชนสุดสัปดาห์*. เข้าถึงได้จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_44725

อภิชาติ พรหมจันทร์. (2566). พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเรื่องกรรมของพระพุทธเจ้า [วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Brown, A., & Wong, Y. (2024). *Buddhist principles in educational leadership*. Oxford University Press.

Gamage, K., & Zang, L. (2021). Integrating Buddhist ethics in vocational education: A case study in Asia. *Journal of Educational Innovation*, 18(3), 45–63.

Jones, R., & Li, M. (2023). *The role of ethical communication in vocational education: A Buddhist perspective*. Cambridge Scholars Publishing.

Smith, J. (2020). *Educational leadership and Buddhist ethics: Case studies from Thailand*. Routledge.

World Economic Forum. (2022). *The future of jobs report 2022*. Geneva: World Economic Forum.